

TwojeMiasto

■ Dodatek wydawany i finansowany przez Urząd Miasta Tychy
 ■ Adres redakcji: al. Niepodległości 49, tel.: 776 39 16, fax: 776 39 42 ■ e-mail: redakcja@umtychy.pl

Śladami powstańców

Gra rozpocznie się 11 września rano. Poszczególne grupy wyruszać będą z punktów startowych, usytuowanych w różnych częściach miasta (uczestnicy gry poznają je podczas spotkania w muzeum). W zależności od długości trasy, czas rozpoczęcia gry będzie zróżnicowany – najwcześniej wyruszą te grupy, które będą miały do pokonania najdłuższe trasy, np. z Urbanowic do Paprocan. Lista uczestników gry jest już zamknięta.

Trasy są już gotowe, ale poznamy je dopiero w chwili startu, kiedy ponad 300 uczniów tyskich szkół podąży śladami powstańców z 1919 roku.

Kilkanaście tras

Z pomysłem powstańczej gry miejskiej „Tu się zaczęło...” wystąpiło Muzeum Miejskie, pozyskując do współpracy nauczycieli i Komendę Hufca ZHP w Tychach. Współorganizatorami są Miejskie Centrum Kultury, Rada Osiedla Paprocany i tyskie Przedszkole nr 3.

Kanwą gry są wydarzenia historyczne, związane z I Powstaniem Śląskim (w tym roku mija 90. rocznica I Powstania Śląskiego), a wezmą w niej udział uczniowie tyskich szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich.

– Każda grupa uczniów otrzyma do pokonania trasę, na której w wyznaczonym punkcie będzie miała do wykonania zadanie – mówi Agnieszka Ociepa z działu historii miasta Muzeum. – Kilkanaście przygotowanych tras jest zróżnicowanych, najdłuższe będą mieli do pokonania uczniowie szkół średnich, np. jedna prowadzić będzie z dawnego folwarku książęcego w Urbanowicach, gdzie po-

wstańcy rozbili placówkę Grenzschutzu, do Paprocan. Na trasach znajdą się nie tylko budynki, miejsca czy obiekty związane z powstaniami, ale także inne – historyczne. Uczestnicy gry będą musieli odpowiedzieć na pytania, np. czy konkretny budynek istniał w czasie powstań śląskich, dlaczego ulica Starokościelna ma właśnie taką nazwę, jak kiedyś działał tyski młyn, a jak teraz, itd.

Honorowi goście

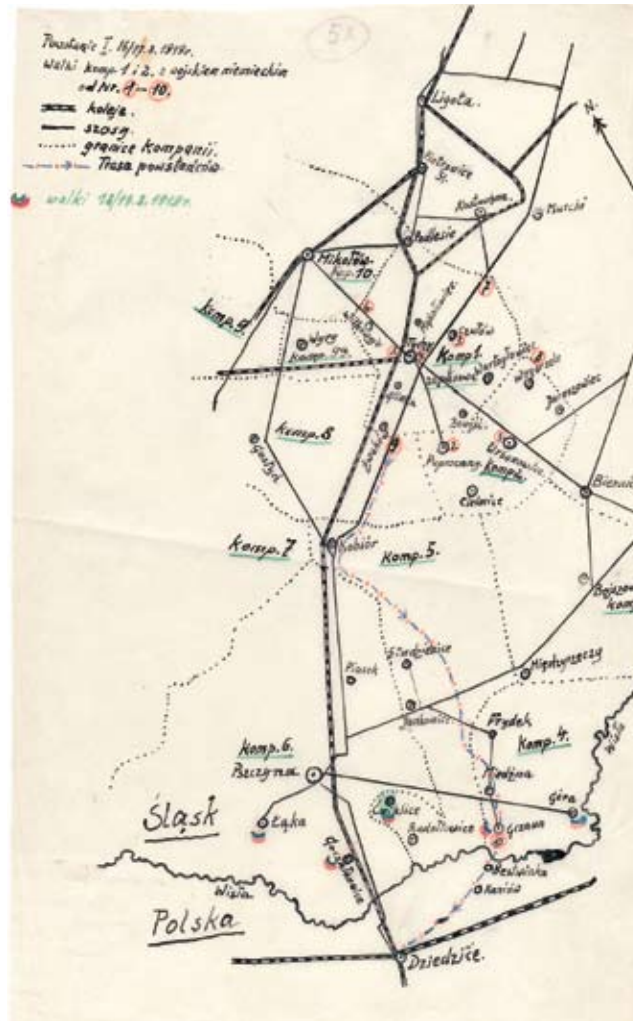
Gra potrwa kilka godzin, a wszystkie trasy kończyć się będą przy Przedszkolu nr 3 (ul. Paprocańska). Tam uczniowie oddadzą karty z zadaniami, które wypełniali podczas gry. Będzie spotkanie, ognisko, poczęstunek oraz inscenizacja. W spotkaniu wezmą udział zaproszeni goście, w tym Krystyna Kosma, córka powstańca Zygmunta Loski i Stefania Urbanek, córka Franciszka Krzyżowskiego.

Podsumowanie

Wypełnione przez uczestników gry karty trafią do muzeum, gdzie zostaną ocenione. Podsumowanie tego historycznego przedsięwzięcia odbędzie się na przełomie października i listopada.

– Chcielibyśmy, aby poprzez grę uczniowie poznali bliżej ten ważny dla historii Tychów i sąsiednich gmin fragment historii. Celem gry jest także zapoznanie uczniów z charakterystycznymi obiektami związanymi z historią Tychów – dodaje Agnieszka Ociepa.

W ramach obchodów 90. rocznicy I Powstania Śląskiego w Muzeum Miejskim w Tychach zaplanowano także spotkanie z Kazimierzem Kutzem (14 września), autorem scenariusza i reżyserem filmu „Sól ziemi czarnej”, którego fabuła związana jest z II Powstaniem Śląskim.

Tę mapę wykonał już po II wojnie światowej powstańca Franciszek Krzyżowski, brat Stanisława, dowódcy powstańców w północnej części powiatu pszczyńskiego. Czerwonym kolorem zaznaczono miejsca związane z działaniami powstańczymi na terenie Tychów i sąsiednich gmin (m.in. Urbanowice, Paprocany, Wilkowje). Jest też rozmieszczenie kompanii powstańczych i trasa przemarszu (niebieska). Oryginał mapy znajduje się w zbiorach Muzeum Miejskiego w Tychach.

organizatorzy i wolontariusze

Z pomysłem przeprowadzenia powstańczej gry miejskiej wystąpiło tyskie Muzeum Miejskie. Jej organizacji podjął się sztab w składzie: Agnieszka Ociepa – Muzeum Miejskie w Tychach, Monika Rosińska – Szkoła Podstawowa nr 7 w Tychach, Janusz Sikorski – Komenda Hufca ZHP w Tychach, Lucyna Staniczek – I Liceum Ogólnokształcące w Tychach i Marcin Zarzyna – Gimnazjum nr 12 w Tychach. Muzeum poszukuje wolontariuszy do pomocy w organizacji gry. Wolontariuszami mogą być pełnoletni mieszkańcy Tychów i sąsiednich miejscowości. Informacji udziela Agnieszka Ociepa a.ociepa@muzeummiejskie.tychy.pl, tel. 032/327-18-23.

Zaczęło się w Urbanowicach

Bezpośrednią przyczyną wybuchu I Powstania Śląskiego było aresztowanie śląskich przywódców Polskiej Organizacji Wojskowej oraz terror i represje ze strony władz niemieckich (m.in. masakra w Mysłowicach). Powstanie objęło głównie powiaty: pszczyński i rybnicki oraz część okręgu przemysłowego.

Właśnie w tym miejscu w Urbanowicach rozpoczęły się działania powstańcze.

Na terenie dzisiejszych Tychów działania powstańcze w 1919 roku rozpoczęły się w ówczesnej gminie Urbanowice. 16 sierpnia, o godzinie 23, grupa około 100 mieszkańców Urbanowic, Wygorzela i Paprocan rozbili placówkę Grenzschutzu (niemiecka formacja wojskowa), która stacjonowała na terenie folwarku książęcego w Urbanowicach (do naszych czasów przetrwała część zabudowań folwarcznych; obecnie w jednym z budynków znajduje się Przedszkole nr 25 przy ul. Przejazdowej).

Powstańcy zajęli folwark bez walki. Uzbrojeni w zdobytą w Urbanowicach broń, ruszyli do gminy Paprocany. Dołączyła do nich grupa powstańca z Tychów. W Paprocanach stacjonowała niemiecka bateria artylerii polowej, Cielmic, Wygorzela i Paprocan rozbili placówkę Grenzschutzu (niemiecka formacja wojskowa), która stacjonowała na terenie folwarku książęcego w Urbanowicach (do naszych czasów przetrwała część zabudowań folwarcznych; obecnie w jednym z budynków znajduje się Przedszkole nr 25 przy ul. Przejazdowej).

Kolejnym celem była gmina Tychy. Opanowana została między godziną 2 a 3 w nocy dnia 17 sierpnia. Działaniami po-

wstańcami na terenie Tychów dowodził Stanisław Krzyżowski, tyszanin, który w I Powstaniu Śląskim pełnił funkcję dowódcy batalionu północnego na powiat pszczyński (Tychy znajdowały się wówczas w granicach tego powiatu). Na terenie Tychów powstańcy zajęli ważne punkty, m.in. pocztę, dworzec kolejowy, magistrat, zabudowania Browaru Książęcego. Do wymiany ognia doszło na terenie tyskiego folwarku książęcego. Zabudowań bronił zarządca folwarku i jego dwaj synowie. Walki trwały kilkadziesiąt minut i zakończyły się zajęciem folwarku.

Do starcia powstańców z Grenzschutzem doszło również w Czulowie w gospodarstwie rodziny Farań. W walkach tych zginęli dwaj powstańcy: Augustyn Rozkoszny z Tychów i Franciszek Mróz z Czulowa. Ich nazwiska znajdowały się na tablicy pomnika powstańczego w Czulowie, odsłoniętego w 1937 roku, a zburzonego w latach II wojny światowej.

W kierunku Tychów wyruszyły silne oddziały Grenzschutzu ze Żwakowa, Mikołowa i Kostuchny. Rano, 17 sierpnia, niemiecki samochód pancerny przejechał przez gminę i zajął okolice dworca kolejowego. Nad Tychami pojawiły się samoloty niemieckie.

Przed południem powstańcy otrzymali informację o zbliżającym się do Tychów silnym oddziale wojskowym z Pszczyny oraz pociągu pancernym z Gliwic. W tej sytuacji dowodzący całością Stanisław Krzyżowski wydał rozkaz o opuszczeniu Tychów, kierując się do Kobióra i Czechowic.

ważne

POMNIK W CZULOWIE

Jesienią w Czulowie zostanie odsłonięty pomnik upamiętniający powstańców śląskich. Główny element pomnika – rzeźba orła wierzająca cokol powstała w pracowni tyskiego artysty Tomasza Wenklara, obecnie jest odlewana w Krakowie. Pomnik będzie repliką monumentu z 1937 roku i stanie przy ul. Katowickiej naprzeciw szkoły podstawowej.

W MIEJSKIEJ BIBLIOTECE PUBLICZNEJ MBP, filia nr 3 przy ul. Batorego 9 przygotowana została wystawa „Tychy chciały być polskie – wystawa prezentująca udział tyszan w walce o polskość w 90. rocznicę wybuchu I Powstania Śląskiego”. Na ekspozycji można obejrzeć wiele niepublikowanych dotychczas dokumentów, m.in. spis powstańców z terenu Tychów, poległych, dowódców w powiecie pszczyńskim, mapkę walk powstańczych z objaśnieniami, zdjęcia, materiały i ekspozyty ze zbiorów prywatnych Stefani Urbanek, Ireny Lubeckiej (córek powstańców) oraz pracowników filii nr 3. Wystawę można oglądać do końca września.

FILM O POWSTANIU

W sierpniu, w rocznicę I Powstania Śląskiego, miała miejsce premiera filmu dokumentalnego „... pułki śląskie wyrosły spod ziemi ...” w reżyserii Leszka Myczki, redaktora TV Opolo. – Ten fabularyzowany dokument trwa 40 minut, pokazuje wydarzenia związane z trzema powstaniami i plebiscytem. Tychy pojawiają się tu m.in. na mapach, pokazujących przebieg walk – mówi Myczka.

W planach jest produkcja 3000 płyt DVD z filmem, które zostaną wykorzystane jako materiał promocyjny związany z historią naszego regionu. MW

TEKSTY: LESZEK SOBIERAJ

Talenty poszukiwane

Przypominamy o organizowanym przez Miejskie Centrum Kultury interdyscyplinarnym konkursie „Tyskie Talenty”. Termin zgłaszania do konkursu ze względu na prośby zainteresowanych przedłużono do 30 września. W konkursie mogą wziąć udział osoby mieszkające lub pracujące w Tychach (w przypadku zespołów przynajmniej połowa liczby członków musi spełniać powyższe wymagania). Zgłoszenie powinno zawierać imię i nazwisko (nazwa zespołu), wiek, kategorię konkursową (do wyboru: wokalna, instrumentalna, instrumentalno-wokalna, taneczna, inne talenty), adres i telefon osoby do kontaktu. Eliminacje odbędą się w październiku br. O terminach i miejscach eliminacji uczestnicy zostaną powiadomieni odrębnie. Finałowi wystąpią na specjalnym koncercie w grudniu, podczas którego walczyć będą o nagrody pieniężne i rzeczowe.

Zgłoszenia należy przysyłać za pośrednictwem poczty (decyduje data stempla pocztowego) na adres: Miejskie Centrum Kultury ul. Bohaterów Warszawy 26, 43-100 Tychy, z dopiskiem „Tyskie Talenty” lub e-mailem: tyskietalenty@op.pl. Więcej informacji tel: 032 327 02 90 lub 032 327 17 83.

Koncert gospel

30 sierpnia, w niedzielę o godz. 17.00 na placu Baczyńskiego zaprezentuje się zespół RiOGospel z Rybnika. Grupa czerpie z muzyki gospel wykonywanej zarówno w języku angielskim jak i polskim. W wykonaniu chórzystów usłyszymy nie tylko tradycyjne gospel z USA, ale również pieśni uwielbieniowe z różnych stron świata i nasze rodzime dominikańskie czy lednickie. To ostatni koncert plenerowy tego lata na placu.

Port Pieśni Pracy

Park Miejski pod „Żyrąfą” zamieni się z kolei w Port Pieśni Pracy. 30 sierpnia od godz. 15.00 na scenie zaprezentują się najlepsi polscy artyści szantowi, w tym Prawdziwe Perły, zespoły Mechanicy Shanty, Zejman i Garkumpel oraz zwycięzca konkursu „Portowe Dzwony”, zorganizowanego w czasie zimowej edycji festiwalu – formacja Happy Crew. Gwiazdą wieczoru będzie grupa Carrantuohill. MW